

UVOZNA POLITIKA EUROPSKE UNIJE PREMA BOSNI I HERCEGOVINI / IMPORT POLICY OF THE EUROPEAN UNION TOWARDS BOSNIA AND HERZEGOVINA

Abidin Deljanin¹, Mehmed Konaković², Jusuf Ahmić¹

¹Internacionalni Univerzitet Travnik u Travniku, Aleja Konzula Meljanac bb Bosna i
Hercegovina,

²Javna ustanova "Centar za napredne tehnologije u Sarajevu", Vilsonovo šetalište 9, Sarajevo,
Bosna i Hercegovina,

e-mail: a_deljanin@hotmail.com , jusuf.ahmic@iu-travnik.com,
mehmed.k@cnt.ba

UDK / UDC 339.564.22(497.6:497.1) EU/BiH
Pregledni članak

Sažetak

Globalne korporacije Europe koje važe za ekonomske gigante robne razmjene, smještene su u zemljama koje pripadaju Europskoj zajednici, a pravno uređenje Europske zajednice kao i njeni principi usmjereni su na raznim slobodama, između ostalih i slobodi međudržavne trgovinske razmjene. Dakle, tržište država članica Europske zajednice može se posmatrati kao homogeno i kao takvo pruža mnoge prednosti u smislu pojednostavljenja i skraćivanja procedura kada je u pitanju međunarodna razmjena roba. Kompanije koje se bave uvoznom djelatnošću u Bosni i Hercegovini, potrebno je da planiraju korake temeljene na njihovim uslovima, mogućnostima i kompetencijama, a jedna od tih koju tretira ovaj rad jeste uvođenje savremenih sistema prilikom uvoza roba iz EU u Bosnu i Hercegovinu. Globalne špeditorske korporacije, uredno i sa velikom pažnjom prate ova dešavanja na teritorijalnom i pravno-ekonomskom polju Europske zajednice, te svoje poslovanje nastoje pravovremeno prilagoditi ovoj dinamici i ostalim dešavanjima na ovom polju.

Ključne riječi: *Europska zajednica, uvozna djelatnost, korporacije*

Abstract

Europe's global corporations, which are considered economic giants of trade, are located in countries that belong to the European Community, and the legal system of the European Community as well as its principles are focused on various freedoms, including the freedom of interstate trade. Therefore, the market of the member states of the European Community can be seen as homogeneous and as such provides many advantages in terms of simplification and shortening of procedures when it comes to the international exchange of goods. Companies engaged in import activity in Bosnia and Herzegovina need to plan steps based on their conditions, possibilities and competences, and one of those that is treated in this paper is the introduction of modern systems when importing goods from the EU to Bosnia and Herzegovina. Global freight forwarding corporations regularly and with great attention follow these developments in the territorial and legal-economic field of the European Community and try to adjust their operations in a timely manner to this dynamic and other developments in this field.

Keywords: *European Community, import activity, corporations*

UVOD

Nijedna država na svijetu nema potpunu samostalnost i nezavisnost od privrede, već se ono u globaliziranom svijetu sve više mora oslanjati na vanjskotrgovinsko poslovanje. Svaka država izvozi i uvozi određene potrebne proizvode i usluge, pa je zbog toga potrebno formirati vanjskotrgovinsku politiku i određene zaštitne mjere radi kontrole uvoza i izvoza. Ulaskom BiH u EU početak će se primjenjivati niz novih propisa koji se odnose na carinske stope, agrarnu politiku i trgovinske mjere, a promijenit će se i sam način obračuna carina. Svrha carine kao jednog od važnijih oblika fiskalne politike koja je nužna za efikasno funkcionisanje vanjskotrgovinske politike se smanjuje. Ukidanjem carinskih barijera, svrha mjera carinske i bescarinske zaštite radi zaštite domaće proizvodnje se gubi, ali se istovremeno dobija tržište od oko 500 miliona ljudi na koje BiH preduzeća mogu plasirati svoje proizvode i na njega dolaziti bez zaštitnih carina EU. Za BH robu otvara se mogućnost ekspanzije što će osjetiti svi privredni subjekti koji organizacijom, cijenom i kvalitetom mogu parirati stranim preduzećima.

Špediterska djelatnost u Bosni i Hercegovini postoji i razvijena je u onolikoj mjeri uolikoj joj dozvoljavaju tržišni, ekonomski, pravni i regulativni uslovi Bosne i Hercegovine. Trendovi razvoja špediterske djelatnosti naprednih zemalja Evrope su usmjereni u njeno preoblikovanje u logističku djelatnost. Sva roba unesena u carinsko područje Bosne i Hercegovine podliježe mjerama carinskog nadzora i provjere od trenutka njenog ulaska u carinsko područje, bez obzira da li se radi o robi koja podliježe obavezi plaćanja carine ili ne. To znači da su bosanskohercegovački i strani državljani dužni prijaviti carinskom službeniku robu koju nose sa sobom prilikom prelaska carinske granice.

1. UVOZNA POLITIKA EUROPSKE UNIJE PREMA BOSNI I HERCEGOVINI

Zajednička trgovinska politika određena je članom 207. Ugovora o funkcionisanju Europske unije i isključiva je nadležnost Europske unije. Temelji se na jedinstvenim načelima u trgovinskim odnosima Europske unije sa svijetom, pogotovo u pogledu zajedničkih carinskih stopa koje proizlaze iz sklopljenih trgovinskih sporazuma, komercijalne aspekte prava intelektualnog vlasništva, izravna strana ulaganja, ujednačavanje mjera liberalizacije trgovine, utvrđivanja zajedničke izvozne politike, te korištenja trgovinskih zaštitnih mehanizama i uklanjanja trgovinskih prepreka. Zajednička trgovinska politika obuhvaća i određuje bilateralne trgovinske odnose Europske unije s trećim zemljama i multilateralne odnose Europske unije kroz suradnju s multilateralnim organizacijama (Svjetska trgovinska organizacija - WTO).

1.1. Ciljevi i temeljna načela uvozne politike

Carinska politika jedan je od temelja Europske unije. Ona je odigrala ključnu ulogu u stvaranju integriranog Unutrašnjeg tržišta i zajedničke privredne politike. Ona definiše jedinstvene obveze u funkcionisanju na vanjskim granicama Unije stvaranjem zajedničkih odredbi o tokovima i oporezivanju dobara uz poštivanje očuvanja okoliša, kulturnih vrijednosti i zaštite različitih djelatnosti sprječavanjem piratstva i krivotvorenja. Stvorena je 1968., dok su granični prijelazi između zemalja članica uklonjeni 1993. godine. [6]

Carinska unija temelji se na odredbama Ugovora o funkcionisanju Europske unije, Glave I - Sloboda kretanja robe (čl. 23 - 27) i Glave X - Saradnja u području carina (čl. 135). Članom 23. utvrđeno je da će carinska unija obuhvatati ukupnu trgovinu robom, što prvenstveno uključuje zabranu carina i pristojbi s istovrsnim učinkom na uvoz i izvoz robe među državama članicama Unije, kao i primjenu zajedničke carinske tarife na njihove trgovinske odnose s trećim državama.

Pojam carinska unija podrazumijeva prostor na kojem ne postoje unutarnje prepreke kretanju robe, a na robu koja ulazi izvana primjenjuju se zajednička pravila, carine i kvote. Sukladno odredbama GATT-a i WTO-a, ta vrsta regionalnog trgovinskog sporazuma izuzeta je od primjene načela "najpovlaštenije nacije" na nečlanice carinske unije. [7]

Odredbe carinske unije osiguravaju zaštitu okoliša, te zdravlja i sigurnosti građana, a prreduslov tome je kontrola i otkrivanje zaraženih prehrambenih proizvoda i njihovo vraćanje u matične zemlje. Propisana je i zaštita ugroženih vrsta biljaka i životinja, kulturnih dobara otkrivanjem kretanja ukradenih umjetnina, ali kontrola uključuje i ograničavanje uvoza tehnologija koje bi se mogle koristiti u svrhu stvaranja nuklearnog ili ahemijskog oružja. Sankcije pri otkrivanju krivotvorenih ili piratskih proizvoda uvedene su s ciljem zaštite zakonitih proizvođača (naročito vezano za elektroniku, telekomunikacije i tekstilnu industriju), te zaštite zdravlja otkrivanjem krivotvorenja lijekova. Dok sloboda kretanja robe oslikava unutrašnju dimenziju carinske unije, carinska tarifa simbolizuje njezin vanjski aspekt. Zajedničkom carinskom tarifom (Common External Tariff - CET, Common Customs Tariff - CCT) propisane su carinske naknade koje se naplaćuju na uvoz robe u Uniju i predstavljaju prihod budžeta EU. Naime, od 1968. godine države članice nemaju pravo samostalno voditi carinsku politiku. O njoj se odlučuje zajednički na razini Unije, a imajući u vidu obveze preuzete međunarodnim sporazumima.

Carine na uvoz industrijskih proizvoda u EU u prosjeku iznose 4%, ali se uveliko primjenjuju povlaštene stope i često slobodan uvoz za robu iz susjednih država, iz privrede u razvoju i u tranziciji, te iz država kandidatkinja za članstvo u EU. Osim toga, Ugovorom o Europskome privrednom prostoru (EEA) Norveškoj, Islandu i Lihtenštajnu osiguran je neograničen pristup Europskoj carinskoj uniji i uživanje temeljnih sloboda unutrašnjeg tržišta. To vrijedi i za Švicarsku, bivše britanske, francuske i portugalske kolonije u Africi, karipske i pacifičke države, države Sredozemlja (uključujući države na Balkanu), kao i države kandidatkinje za članstvo u EU. Dakle, puna primjena Zajedničke carinske tarife ograničena je na trgovinu s razvijenim državama poput SAD -a, Kanade i Japana. [7]

1.2. Jedinstvena carinska deklaracija

Učinkovita carinska unija pretpostavlja da se tarifa mora primjenjivati prema identičnim pravilima u svim državama članicama. Želeći osigurati jasnoću i jednolikost primjene carinskih propisa te otkloniti rizik različitih interpretacija ili pravnih nedoumica, Europska unija donijela je Jedinstvenu carinsku deklaraciju (Community Customs Code - CCC) u kojoj je prikupljeno i izloženo ukupno zakonodavstvo koje se odnosi na trgovinu Unije s trećim državama. Deklaracija jednoznačno određuje osnovne pojmove vezane uz carinsku uniju, npr. carinski prostor, postupak carinjenja i utvrđivanje vrijednosti robe, pravila o porijeklu robe, tranzit robe (ATA27 i TIR karneti). Sistem karnet ATA je međunarodna isprava za privremeni uvoz koji se podnosi na graničnom prijelazu na kojem roba ulazi u carinsko područje BiH, te obuhvata odobrenje za taj postupak i garanciju koje je potrebno ishoditi kad se roba stavlja u postupak privremenog uvoza.

Nomenklatura zajedničke carinske tarife (CCTN), vrlo je važan instrument, ne samo za prikupljanje carina, već i za statističko praćenje vanjske trgovine, a posredno i za primjenu posebnih mjera u sklopu trgovinske, poljoprivredne, fiskalne i monetarne politike. Upravo zato što služi u carinske i statističke svrhe, često se upotrebljava izraz "kombinovana nomenklatura" (combined nomenclature). Ona se zasniva na međunarodnoj klasifikaciji Harmonizovanog sistema, koju sastavlja Svjetska carinska organizacija, a EU je dopunjuje svojim potpodjelama, tzv. CN podnaslovima (CN subheadings). Uporedo s uvođenjem kombinirane nomenklature uspostavljena je baza podataka TARIC (Integrated Community Tariff database), koja pruža uvid u relevantne carinske odredbe ovisno o CN kodu pojedine robe i na taj način daje potrebne informacije nadležnim nacionalnim carinskim službama.

Moderno administrativno upravljanje sve više se služi kompjutorskim tehnologijama i metodama. Stoga je EU uspostavila nekoliko kompjuterskih sistema, npr. CIS (Customs Information System), kako bi unaprijedila suradnju država članica i osigurala bolju primjenu carinskih propisa.

1.3. Postupak odlučivanja

Komisija EU je zadužena za inicijative u pogledu razvoja carinske politike i za predlaganje carinskih propisa. Također, ovlaštena je voditi bilateralne i multilateralne pregovore o carinama, od kojih su najvažniji pregovori u sklopu Svjetske trgovinske organizacije (WTO). Vijeće kvalificiranom većinom odlučuje o carinskim propisima i utvrđuje Zajedničku carinsku tarifu. Nacionalne carinske službe država članica zadužene su za svakodnevnu operativnu provedbu carinske politike. One prikupljaju carinske naknade, naplaćuju trošarine i PDV na uvezene proizvode, te brinu o poštivanju uvoznih kvota i drugih ograničenja.

Carinska unija uspostavljena je 1. jula 1968. godine, a stvaranjem unutrašnjeg tržišta 1993. godine uklonjena su preostala ograničenja slobodnom kretanju robe. Budući da carinska politika nije statična, ona mora pratiti nove tehnološke i političke izazove koji se postavljaju pred Uniju. Prvenstveno se misli na važnost kontrole vanjskih granica proširene EU s 27 članica, s obzirom na to da ukidanje unutarnjih kontrola povećava rizik nezakonite trgovine, prijevara i utaja.

Strateški su ciljevi Europske unije na području carinske politike:

- stvoriti okvir utemeljen na transparentnim i postojećim pravilima koja su prikladna za razvoj međunarodne trgovine;
- pružiti državama članicama potrebne resurse i
- zaštititi društvo od nepoštena trgovine i brinuti o njegovim finansijskim, privrednim, zdravstvenim i ekološkim interesima. [6]

Shodno mjerama iz programa (Customs, 2013) nastoji se koordinirati rad carinskih službi u zemljama članicama u cilju omogućavanja djelovanja unutrašnjeg tržišta EU. Njime se nastoji pojednostaviti carinski SISTEM i zaštititi tržište i građane od prijevare. Aktivnosti koje se finansiraju kroz program su razvoj informatičkih sistema za razmjenu podataka i stvaranje elektroničkih baza podataka. Indirektna (nefinansijska) korist od sudjelovanja u navedenom programu odnosi se na upoznavanje s pravnim naslijeđem EU iz djelokruga ovlasti carinske službe, obuka i obrazovanje te upoznavanje s funkcionisanjem i modernizacijom carinskih IT sistema interoperabilnosti i interkonektivnosti za zemlje članice EU. Programom upravlja Europska Komisija - Glavna uprava za poreze i carinsku uniju (DG TAXUD) uz podršku

Odbora Customs 2013 programa (Customs 2013 Committee), kojeg sačinjavaju predstavnici carinskih službi svih zemalja članica programa. Bosna i Hercegovina u glavnom Odboru programa ima status promatrača dok ne postane punopravna članica EU.

1.4. Postupak uvoza robe

Sva roba unesena u carinsko područje BiH podliježe mjerama carinskog nadzora i provjere od trenutka njezina ulaska. To znači da je svaka osoba prilikom prijelaza carinske crte dužna carinskom djelatniku prijaviti robu koju nosi sa sobom, bez obzira ima li mjesta provođenju carinskog postupka ili ne (tj. naplati carine i drugih pristojbi pri uvozu). U putničkom saobraćaju primjenjuje se pojednostavnjeni način prijavljivanja (deklarisanja) robe pri prelasku državne granice i to u obliku usmenog prijavljivanja. Roba koja nije na uobičajenom mjestu, ili je carinik ne može vidjeti na jednostavan način, a podložna je plaćanju uvoznih davanja, potrebno je prijaviti (deklarirati) izričito. Od sredine 2001. godine na nekoliko cestovnih i aerodromskih graničnih prijelaza postoje tzv. zelene trake za putnike koji unose robu na koju se ne plaća carina, odnosno obuhvaćena je carinskom povlasticom. Ovu traku ne mogu koristiti putnici koji unose robu koja je podložna plaćanju uvoznih davanja (te se u slučaju ustanovljenja da se unosi takva roba čini i carinski prekršaj). Carinski službenik utvrđuje da li se stvarno unosi roba kako je prijavljeno-deklarirano, te da li unos robe podliježe obračunu i plaćanju carine i drugih uvoznih pristojbi. Ovisno o ovome određenju ovisi daljnje postupanje s robom. Ukoliko za robu nije predviđeno oslobođenje od plaćanja uvoznih davanja, ista se obračunavaju na posebnom obrascu za obračun uvoznih davanja. Pri izračunu visine uvoznih davanja mjerodavna je transakcijska vrijednost robe (prema računima).

Obračun uvoznih davanja moguće je obaviti na graničnom prijelazu, ukoliko vrijednost robe ne premašuje 5.000,00 KM, i to primjenom jedinstvene stope carine od 10%. Ukoliko je predmet obračuna carine roba porijeklom iz zemalja s kojima Bosna i Hercegovina ima zaključene ugovor o slobodnoj trgovini, po putnikovom zahtjevu se može primijeniti odnosna niža stopa carine ili stopa "slobodno", i tada se na graničnom prijelazu može ocariniti roba do vrijednosti 1.200 EUR-a. Pri unosu određenih vrsta robe - alkoholna pića, duhanski proizvodi, naftni derivati, obračunava se i posebni porez (trošarina). Na zbroj carinske vrijednosti robe, carine i eventualno posebnog poreza obračunava se i porez na dodanu vrijednost po propisanoj općoj stopi (ili nižoj ukoliko se radi o proizvodima koji imaju nižu stopu PDV-a (neki prehrambeni artikli, lijekovi, knjige). [7]

Postupak na granici, dozvoljava da putnik (umjesto jedinstvene stope carine) zatraži primjenu stopa carine iz Carinske tarife. Takav zahtjev putnika na primjeni stopa prema Carinskoj tarifi, rezultira provođenje redovnog postupka carinjenja na unutrašnjoj carinskoj ispostavi.

1.5. Utjecaj Europske unije na carinske propise BiH

Nakon ulaska BiH u Europsku uniju, početak će se primjenjivati niz novih propisa koji se odnose na carinske stope, agrarnu politiku i trgovinske mjere, a promijenit će se i sam način obračuna carina. Ulaskom BiH u punopravno članstvo Europske unije, izvoznju privredu očekuju velike promjene na koje ih država mora pripremiti kako bi tim procesom profitirali. O ulasku BiH u Europsku uniju, u javnosti se najviše govori o negativnim promjenama koje slijede u odnosima s članicama CEFTA-e (Central European Free Trade Agreement), u kojoj, pristupanjem EU, BiH prestaje biti članica. U trenutku stupanja u članstvo EU-a, BiH će preuzeti prava i obveze iz sporazuma EU-a s Albanijom, Crnom Gorom, Makedonijom i Srbijom. Kako je Bosna i Hercegovina i

njeno privredu prirodno upućeno na susjedne zemlje, jasno je da izmjene carinskih (ali i drugih) propisa u tim zemljama utječu na privredu. Stupanjem BiH u članstvo EU, sporazumi će se provesti u potpunosti u dijelu koji se odnosi na ukidanje carina na trgovinu EU-a s tim zemljama. To također znači da će se nastaviti bescarinska trgovina BiH s tim zemljama i da neće biti većih negativnih posljedica stavljanja izvan snage sporazuma s CEFTA-om (Central European Free Trade Agreement).

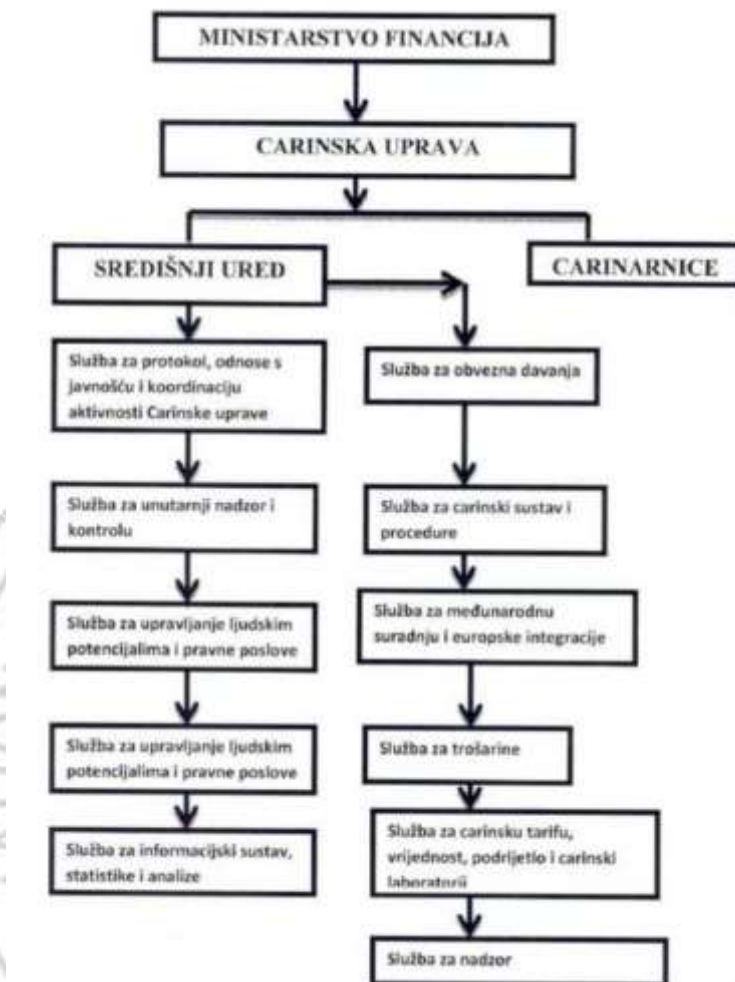
Iznimka su pojedini poljoprivredni i prehrambeni proizvodi za koje navedene države zadržavaju carinsku zaštitu ili imaju količinsko ograničenje (kvote) preferencijalnog uvoza, pa će za te BiH proizvode biti donekle nepovoljniji uslovi izvoza, jednako kao i za ostale države članice EU-a. Među nedostacima članstva BiH u Europskoj uniji često se navodi mogući gubitak tržišta u zemljama CEFTA-e, koje čine visokih 17% našeg izvoza i 6,4% uvoza u 2011. godini. BiH izvoznici osobito je važno tržište, u koju je te godine bilo usmjereno znatnih 11,6% ukupnog robnog izvoza te Srbije sa 4,5% izvoza. No, zbog članstva u EU, s iznimkom manjeg dijela poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, pristup tržištima tih zemalja neće se bitno pogoršati jer se provode odredbe privremenih sporazuma u području trgovinske liberalizacije između tih zemalja i EU-a, preko kojih se u zemljama CEFTA-e progresivno smanjuju carine za uvoz proizvoda iz EU-a. Zbog toga, a ne zbog članstva BiH u EU-u, BH proizvođači gube povlašten pristup tim tržištima. BiH će imati smanjenje fiskalnih prihoda od carina uslijed smanjene carinske zaštite prema trećim zemljama. Ono će, prema procjenama stručnjaka, iznositi 60% dosadašnjih carinskih prihoda, odnosno oko 1% BDP-a, no taj gubitak nije velik s obzirom na druge pogodnosti koje BiH dobiva ulaskom u EU. Danom ulaska u EU, počinje se primjenjivati niz novih propisa koji se odnose na carinske stope, agrarnu politiku i važne trgovinske mjere, a mijenja se i sam način obračuna carina koji postaje znatno složeniji. Primjenjivat će se niz novih ugovora o slobodnoj trgovini, primjerice s grupacijom mediteranskih zemalja, u kojoj su uz europske uključene i arapske zemlje južnog Mediterana. Također će se za robe iz 178 zemalja primjenjivati niže stope pri uvozu. To s jedne strane može biti nepovoljno za konkurentnost, ali otvara i mogućnosti povoljnije nabave sirovina za BiH firme. BiH više pažnje mora posvetiti novim nametima koje će dobiti proizvođači nakon ulaska u EU, poput nameta za zaštitu okoliša, čistoću zraka i odlaganje otpada, a za koje zakoni još nisu usklađeni s europskim.

BH će također preuzeti odrednice preferencijalne trgovine koje je EU uspostavio s trećim zemljama, poput zemalja kojima je EU odobrio Opći sistem preferencijala (General System of Preferences, GSP), a to su najmanje razvijene zemlje. [7]

1.6. Reorganizacija ustroja carinske službe zbog procesa pristupanja u EU

Carinska služba je već počela s većim organizacijskim promjenama. Naravno ulazak u Konvenciju ima svoje prednosti i nedostatke. BiH carinske ispostave na granici sa EU (prema Italiji, Sloveniji i Mađarskoj) izgubit će najveći dio posla jer će robe iz EU i EFTA zemalja dolaziti na unutarnje ispostave i na ispostave na granici sa Crnom Gorom i Srbijom praćene provoznom ispravom sačinjenom u EU ili EFTA zemljama. Carinska procedura na tim BH graničnim ispostavama bit će izuzetno kratka i sastojat će se od evidentiranja prolaska roba slanjem jedne elektronske poruke. Na taj način bit će smanjen broj carinskih i graničnih formalnosti između privrednih subjekata BiH i njihovih glavnih trgovinskih partnera najčešće smještenih u zemljama EU. Dio sadašnjih carinskih poslova na granici s Europskom unijom već se ugasio. Dakle, u godini prilagođavanja postepeno se smanjuje i broj uposlenih u carinskoj službi. To će utjecati na bolju iskorištenost prijevoznih sredstava, a možda i na cijene prijevoza i krajnju cijenu uvoznih proizvoda. No, s druge strane, otpremničke firme na graničnim prijelazima prema Italiji, Sloveniji i Mađarskoj suočit će se s dramatičnim padom prometa i prihoda što će nažalost, neke od njih, dovesti u nezavidan položaj. Također, na BH graničnim prijelazima sa Srbijom, i Crnom Gorom već sad manjka carinskih službenika, pa bi se lako moglo dogoditi da BiH na tim nadzornim tačkama zaposli još službenika te da dio službenika carine prebaci postepeno na ove punktove. BiH do dana stupanja u članstvo u potpunosti mora opremiti ove granične prijelaze, te

redovno izvještavati Europsku komisiju o otkrivenim nepravilnostima i mjerama koje se zbog toga poduzimaju. BiH carina u kojoj danas radi više od 3.100 službenika, doživjet će znatne organizacijske promjene. Zbog punopravnog članstva BiH u Europskoj uniji, domaćim će se carinicima osjetno smanjiti obim posla. Struktura carinskog sistema Bosne i Hercegovine prikazana je na slici 1.

Slika 1. Organizaciona shema carina u BiH [8]

1.7. Carinsko postupanje i nadzor u slobodnim zonama

Način funkcionisanja slobodnih zona nakon ulaska BiH u EU te carinsko postupanje i nadzor u njima, kao i postupanje sa robom smještenom u slobodnoj zoni je regulisano Europskim carinskim propisima, Uredbom Vijeća EZ br. 2913/92 o uspostavljanju Carinskog zakona EU te Uredbom Komisije br. 2454/93 kojom je donesena provedbena Uredba za provedbu Carinskog zakona EU. [6]

Njima su propisane dvije vrste slobodnih zona odnosno slobodnih skladišta te određeni slijedeći tipovi:

- Tip I, koji previđa da se nadzor obavlja uz postojanje ograde
- Tip II, gdje se nadzor obavlja na temelju formalnosti sukladno postupku carinskog skladištenja. [6]

Tip II predstavlja u pravilu slobodno skladište, u kojem se u trenutku smještaja robe na to skladište ne obračunavaju uvozna davanja, pri čemu ta skladišta ne moraju biti ogradena kao što je to slučaj kod tipa I slobodnih zona.

Postojeće slobodne zone u BiH, nakon ulaska u Europsku uniju, funkcionisati će kao tip I, uz uslov da postoji potreba za daljnjim poslovanjem u okviru slobodnih zona. U slučaju ako je sva roba koja se smješta u slobodnoj zoni, domaća, odnosno ako je roba koja ima carinski status roba Unije, neće postojati potreba za određivanjem carinski dopuštenog postupanja ili upotrebe robe skladno carinskim propisima.

Carinski status roba EU imat će:

- roba koja je u cijelosti dobivena ili proizvedena na carinskom području EU,
 - roba koja je uvezena iz trećih zemalja i puštena u slobodni promet,
 - roba koja je dobivena ili proizvedena u carinskom području EU iz prethodno navedenih roba.
- [6]

Potreba za daljnjim poslovanjem slobodnih zona, nakon ulaska BiH u EU, postoji u slučaju smještaja i upotrebe strane robe, odnosno robe koja nema status roba Unije, a to je najčešće roba koja dolazi iz zemalja koje nisu članice EU. U Europskoj uniji Uredbom (EC) br. 450/2008. Europskog parlamenta i Vijeća od 23. aprila 2008. godine, donesen Modernizirani Carinski zakon EU, u čijim je odredbama postupanje u slobodnim zonama definirano u okviru skladištenja te su pored privremenog smještaja i carinskog skladištenja, kao jedan od posebnih postupaka definirane slobodne zone. Odredbe Moderniziranog Carinskog zakona EU ne predviđaju mogućnost slobodnih skladišta (tipa II slobodnih zona), već je taj postupak obuhvaćen i uključen u postupak carinskog skladištenja. Odredbe Moderniziranog Carinskog zakona Europske unije počinje se primjenjivati donošenjem uredbe za njegovu provedbu (koja je u pripremi), a najkasnije u junu 2013. godine. U BiH su evidentirane i uspostavljene sljedeće carinske ispostave podijeljene po regionalnim centrima

Tabela 1. Carinske ispostave u BiH [6]

Sifra	Carinska ispostava / Carinski referat
I	REGIONALNI CENTAR BANJA LUKA
94013	Carinska ispostava Banja Luka
10102	Carinska ispostava Bihać
10106	Carinska ispostava Velika Kladuša
94021	Carinska ispostava Gradiska
92029	Carinska ispostava Novi Grad
98086	Carinska ispostava Šamac
98035	Carinska ispostava Brod
92045	Carinska ispostava Prijedor
94080	Carinska ispostava Aerodrom Banja Luka
II	REGIONALNI CENTAR SARAJEVO
10902	Carinska ispostava Sarajevo
96016	Carinska ispostava Višegrad
10402	Carinska ispostava Zenica
10407	Carinska ispostava Visoko
10501	Carinska ispostava Goražde
10608	Carinska ispostava Kiseljak
91049	Carinska ispostava Sokolac
10408	Carinski referat Slobodna zona Visoko
10908	Carinski referat Slobodna zona Sarajevo
10904	Carinska ispostava Aerodrom Sarajevo
III	REGIONALNI CENTAR MOSTAR
10701	Carinska ispostava Mostar
10706	Carinska ispostava Čapljina
95010	Carinska ispostava Tretinje
10801	Carinska ispostava Grude
10003	Carinska ispostava Tomislavgrad
10802	Carinska ispostava Ljubuški
10001	Carinska ispostava Livno
10601	Carinska ispostava Travnik
10705	Carinski referat Slobodna zona Mostar
10704	Carinska ispostava Aerodrom Mostar
IV	REGIONALNI CENTAR TUZLA
10301	Carinska ispostava Tuzla
10201	Carinska ispostava Orašje
97039	Carinska ispostava Brčko
97012	Carinska ispostava Bijeljina
93017	Carinska ispostava Zvornik
98019	Carinska ispostava Doboj
10406	Carinska ispostava Tešanj
10305	Carinski referat Slobodna zona Tuzla
10304	Carinska ispostava Aerodrom Tuzla

1.8. Preferencijalno porijeklo robe

Nakon pristupa BiH Europskoj uniji, biti će potrebno regulisati carinski status robe, kako robe koja se nalazi u slobodnoj zoni, tako i robe koja se nalazi u drugim carinskim postupcima ili upotrebi. Pri tome za robu koja ima carinski status roba Europske unije, neće nastati carinski dug, odnosno neće moći nastati obveza plaćanja carine, uključujući i u slučaju ako slobodna zona prestaje s poslovanjem. U tu svrhu potrebno je osigurati odgovarajuće isprave kao dokaz da pojedina roba ima carinski status roba EU. kao npr. dokaz o porijeklu proizvoda ili dokaz da je roba puštena u slobodan promet u Uniji prije nego što je bila smještena u slobodnu zonu u BiH. Za stranu robu koja nema carinski status roba EU, ovisno o tome da li će slobodna zona i dalje nastaviti poslovati, i dalje ostaje mogućnost korištenja carinski dopuštenog postupanja, odnosno smještaja u slobodnoj zoni bez obračuna uvoznih davanja pod uslovom da se ta roba ne pušta u slobodni promet u slobodnoj zoni. Međutim, u slučaju da slobodna zona ne nastavlja dalje sa radom nakon ulaska BiH u Europsku uniju, za stranu robu koja nema carinski status roba EU, mora se odrediti jedan od carinski dopuštenih postupaka ili postupanja, odnosno ista se može ponovno izvesti, pustiti u slobodan promet ili staviti u neki drugi carinski postupak pod uvjetom ispunjavanja svih propisanih uvjeta za stavljanje robe u određeni carinski postupak.

Zavisno o daljnjem postupku, može nastati obveza plaćanja uvozne carine (npr. u slučaju puštanja predmetne robe u slobodan promet), odnosno neće nastati ta obveza u slučaju izvoza robe ili drugog carinskog postupka u kojem ne nastaje carinski dug (npr. postupak carinskog skladištenja). Za porijeklo i dokaz o porijeklu robe koja će se ponovno izvesti u treće zemlje, iz zemalja Europske unije, primjenjuju se odredbe carinskih propisa kojima je regulirano dokazivanje porijekla, odnosno odredbe ugovora između Europske unije i trećih zemalja.

1.9. Obračun carine na strana sredstva/materijale

U slučaju da se strana roba nakon ulaska BiH u Europsku uniju, u zoni pušta u slobodan promet (kao npr. oprema), ili slobodna zona nakon ulaska u Europsku uniju prestaje poslovati, nastati će carinski dug, ali samo za robu koja nema carinski status roba Zajednice. Pri tome, carinski dug nastaje prestankom poslovanja slobodne zone odnosno puštanjem strane robe u slobodan promet u slobodnoj zoni. Sukladno trenutno važećim odredbama Carinskog zakona, svota uvozne carine utvrđuje se prema propisima za određivanje visine carine, koji za robu vrijede na dan nastanka carinskog duga. Navedeno podrazumijeva da će se na strana sredstva i materijale (roba koja nema carinski status robe EU), primijeniti propisana stopa carine koja će vrijediti na dan nastanka carinskog duga, odnosno na dan prestanka poslovanja slobodne zone, odnosno na dan puštanja strane robe u slobodan promet u slobodnoj zoni. Za opremu, prilikom iznošenja iz slobodne zone (koja je temeljem ranijih odredbi Uredbe bila oslobođena plaćanja carine) te također i u slučaju prestanka poslovanja odnosno slobodne zone, mora se naplatiti carina, tako da se carinska vrijednost utvrđuje (s obzirom da je u svim slučajevima proteklo više od tri godine) prema utvrđenoj vrijednosti robe u trenutku njezina iznošenja iz slobodne zone ili trenutkom prestanka poslovanja slobodne zone.

1.10. Statusi ovlaštenoga primatelja i pošiljatelja i slobodne zone

Bosna i Hercegovina posjeduje nekoliko slobodnih carinskih zona poput one u Vogošći u Tešnju, Mostaru i dr. Statusi ovlaštenog primatelja i ovlaštenoga pošiljatelja predstavljaju mogućnost pojednostavnjenja proвозnog postupka, na način da se roba u proвозnom postupku ne podnosi odredišnoj (kod statusa ovlaštenog primatelja) odnosno otpremnoj carinarnici (kod statusa ovlaštenog pošiljatelja). Međutim, s obzirom na karakteristike slobodne zone odnosno kako to propisuju odredbe člana 173. Carinskog zakona i člana 394. Uredbe za provedbu Carinskog zakona, područje slobodne zone i njima neposredni pristupni prostor, uključujući i njihov ulazni i izlazni prostor pod carinskim su nadzorom te su roba, prijevozna sredstva i osobe koje ulaze ili napuštaju područje slobodne zone pod carinskim nadzorom i mogu biti podvrgnuti carinskome pregledu. Pri tome, odredbe Carinskog zakona i Uredbe, ne predviđaju mogućnost primjene navedenih pojednostavnjenih statusa za robu koja ulazi odnosno izlazi iz slobodne zone.

Također, nelogična bi bila primjena statusa ovlaštenoga primatelja/pošiljatelja za robu koja ulazi odnosno izlazi iz slobodne zone koji predviđa da se roba ne podnosi carinskoj službi, s obzirom na obvezu prisutnosti carinske službe na ulazu odnosno izlazu iz slobodne zone, odnosno obavezu podnošenja robe na ulazu odnosno izlazu iz slobodne zone.

ZAKLJUČAK

Članstvom u Europskoj uniji BiH postaje dijelom zajedničkog tržišta koje proizvodi petinu svjetskog BDP-a. EU je ujedno najveći svjetski izvoznik i uvoznik roba i usluga. Udio zemalja EU-a u ukupnom izvozu BiH u 2018. godini bio je 61%, a u uvozu 60% pa je daljnja integracija u zajedničko tržište logično rješenje od kojeg će imati i dugoročne koristi građani BiH kao potrošači, ali i kao radnici i poduzetnici, a ponajviše BH privredu u cjelini.

Bosna i Hercegovina ima carinski sistem koji je prilagodila i reformisala u svrhu ispunjenja uslova za zaključenje poglavlja 29 o Carinskoj uniji. Pregovori o tom poglavlju završeni su 2007. godine.

Carine za BiH predstavljaju oblik posrednih propisa koji su određeni Carinskim zakonom, Zakonom o carinskoj tarifi, Zakonom o carinskoj službi te nizom propisa iz područja pomorskog prava i trgovine, međunarodnih konvencija i ugovora koji su punili budžet za oko 1.6%. Temeljni akt carinskog zakonodavstva BiH je Carinski zakon donesen 1999. godine i izmijenjen i dopunjen 2005. godine, Uredba o provođenju Carinskog zakona i Pravilnika o upotrebi obrazaca pri provedbi Carinskog zakona.

Kada je u pitanju uvoz i skladištenje robe prilikom uvoza iz EU potrebno je naglasiti da se istraživanjem i rezultatima koji su predloženi u tekstu ovog rada došlo do zaključka da BH uvoznici u velikoj mjeri koriste savremene sisteme koji su usklađeni sa međunarodnim standardima, također je dat i prijedlog poboljšanja postojeće carinske procedure kako bi se povećala efikasnost samog procesa uvoza, skladištenja i plasiranja robe iz EU na tržište Bosne i Hercegovine, a uz uvažavanje zaštite domaće proizvodnje.

LITERATURA

- [1] Deljanin A., Kiso F., Metode vrednovanja i odlučivanja u saobraćajnom projektovanju", Fakultet za saobraćaj i komunikacije, Sarajevo, 2019.
- [2] Mehanović M., Planiranje ponude usluga u gradskom prometu putnika, Fakultet za saobraćaj i komunikacije Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2011.
- [3] Pfeifer S., Menadžment skripta, Ekonomski fakultet u Osijeku, Osijek, 2006., str. 120
- [4] Pupavac D., Drašković M., Spread-sheets on Function of Optimisation of Logistics network, Montenegrin Journal of Economics No 6, 2007.
- [5] Stanivuković D., Logistika, organizacija i upravljanje, Univerzitet u Novom Sadu, Fakultet tehničkih nauka, Novi Sad, 2003.

Internet izvori

- [6] <http://www.new.uino.gov.ba/bs/Carina> (Datum pristupa 08.02.2024.)
- [7] <http://www.new.uino.gov.ba/bs> (Datum pristupa 08.02.2024.)
- [8] Izvešće o obavljenoj reviziji godišnjeg izvještaja o izvršenju državnog budžeta Bosne i Hercegovine za 2017. godinu, Državni zavod za statistiku, 2012.
- [9] www.dbschenker.com (Datum pristupa 08.02.2024.)